

Vali ve Kaymakamların TEMSİL İŞLEVLERİ

İl genel yönetiminin başı validir. İl genel yönetimi içinde yer alan kuruluşlar arasında işbirliğini ve eşgüdümü sağlar. Bu doğrultuda gereken önlemleri alır ve bu amaçla toplantılar düzenler.

İlçe genel yönetiminin başı ise kaymakamdır. Kaymakam, ilçenin her yönden genel idare ve genel gidişini düzenlemek ve denetlemekten sorumludur. Kaymakam görevlerini, valinin denetimi ve gözetimi altında yerine getirir.

Saffet Arıkan BEDÜK
TİD Genel Başkanı

Türkiye’de mülki taksimat merkezi yönetimin, yürütmekle yükümlü olduğu hizmet ve görevleri yerine getirebilmek amacıyla coğrafi duruma, ekonomik şartlara ve kamu hizmetlerinin gereklerine göre il ve ilçe şeklinde örgütlenmiştir (Eryılmaz, 2019: 158).

Bu kapsamda hali hazırda Türkiye’de 2020 yılı itibarıyla 81 il ve 922 ilçe bulunmaktadır. İl ve ilçelerde görev yapan mülki idare amirleri merkezi idarenin temsilcileri konumunda olup, yetki genişliği ilkesi çerçevesinde görevlerini yerine getirmektedirler.

Yetki genişliği, merkezde toplanmış yetkilerin bir bölümünün merkezdeki ve taşradaki bazı yüksek düzeyli kamu görevlilerine aktarılması demektir (TODAİE, 2014: 263). Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 126. maddesine göre illerin idaresi yetki genişliği esasına dayanır. Anayasa ile belirlenen yetki genişliği ilkesi genel olarak devlet tüzel kişiliği içinde merkezi idarenin karar alma yetkisinin illerde valilere geçmesi anlamına gelmektedir.

Bununla birlikte yetki genişliği ilkesi sadece yetki devri ve imza yetkisinin devri manasına gelmemekte ve yetki genişliği ile mevzuat hükümlerine göre merkezi idarenin taşrada bulunan üst düzey yöneticilerine belirli konularda inisiyatif kullanma, karar alma ve uygulama imkânı verilmektedir (Çapar ve Yayla, 2019: 26). Bu ilke, merkezi idarenin taşra yapılanmasının, merkezin alacağı kararları beklemeksizin karar verebilmesi ve daha etkin bir yönetim anlayışı içerisinde çalışabilmesine imkân tanımaktadır (Çapar, 2015 a: 29). Ayrıca yetki genişliği ilkesi yerleşme açısından da önemli bir işlev üstlenmekte olup, merkezi idarenin yerelin hassasiyetleri ve önceliklerini anlaması bu ilkenin taşrada uygulanması ile mümkün olmaktadır (Apan, 2015: 47).

Bu kapsamda yetki genişliği ilkesinin özelliklerini kısaca, bu ilkenin merkezi yönetimin taşra örgütü olan il idaresinin amiri olan vali tarafından kullanılması, merkezi idarenin sorumluluğu altında bulunan kamu hizmetinin yürütülmesi amacıyla kullanılması ve yetkinin kullanılmasındaki unsurlar olan gider, gelir ve malların merkezi idareye ait olması şeklinde sıralamak mümkündür (Kırışık, 2019: 252). Bu bağlamda yetki genişliği, mülki idare sisteminin özünde yerini almaktadır. Bu ilke kısaca merkezi yönetime ait yetkile-

il genel yönetiminin başı ve mercii validir. İlde hem Devletin, hem Cumhurbaşkanının temsilcisi ve idari yürütme vasıtası olan vali, adli ve askeri kuruluşlar dışında kalan bütün kamu kurum ve kuruluşlarını yönlendirme koordine etme ve denetleme yetkisine sahiptir.

rin bir bölümünün merkezin denetimi altında merkezdeki ve taşradaki bazı yüksek kamu görevlilerine aktarılması olarak ifade edilmektedir (Kırışık, 2019: 251).

Türkiye'de il, mülki idare sisteminin en üst kademesini oluşturmaktadır. İllerin idaresi yukarıda da ifade edildiği üzere yetki genişliği esasına dayanmaktadır. İllerin kurulması, kaldırılması, merkezlerinin belirtilmesi, adlarının değiştirilmesi ve bir ilçenin başka bir ile bağlanması kanunla olmakta olup, il hem bir yerel yönetim birimi, hem de merkezi yönetimin taşra teşkilatıdır (Eryılmaz, 2019: 158-159).

il genel yönetiminin başı ve mercii validir. İlde hem Devletin, hem Cumhurbaşkanının temsilcisi ve idari yürütme vasıtası olan vali, adli ve askeri kuruluşlar dışında kalan bütün kamu kurum ve kuruluşlarını yönlendirme koordine etme ve denetleme yetkisine sahiptir (Kırışık,

2019: 254). Bu kapsamda, 5442 sayılı İl İdaresi Kanununun verdiği yetkiler çerçevesinde vali il sınırları içinde yasaları ve hükümet emirlerini uygulayarak, genel emirler çıkarak, ilde kamu düzeni ve güvenliğini sağlayarak il genel yönetimi içinde yer alan kuruluşlar arasında işbirliğini ve eşgüdümü sağlar (Çapar ve Yayla, 2019: 27).

Mülki idare sisteminde ilin altında ilçe kademesi yer alır. İlçe genel yönetiminin başı kaymakamdır. Kaymakam, Cumhurbaşkanının temsilcisi ve idari yürütme vasıtası olup, vali gibi ilçenin her yönden genel idare ve genel gidişini düzenlemek ve denetlemekten sorumlu olmakla birlikte, görevlerini valinin denetimi ve gözetimi altında yerine getirmektedir (Çapar ve Yayla, 2019: 28). Ancak Duran (1973), kaymakamı "küçük bir vali" olarak tasvir ederek, valinin il düzeyinde sahip olduğu yetkileri, ilçe düzeyinde kaymakamın kullandığını özellikle vurgulamaktadır.

İL VE VALİ

İl genel yönetiminin başı ve mercii validir. Vali, devletin, hükümetin ve ayrı ayrı her bakanın temsilcisi olarak görev yapmakta idi. 2018 yılında Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne geçiş ile birlikte "Devletin, Cumhurbaşkanı'nın temsilcisi ve idari yürütme vasıtası" olduğu belirlenmiştir (Kararname, 2018; Yönetmelik, 2018). Dolayısıyla ilde valilik kurumunun altında örgütlenen alt kademelerin eşgüdüm içinde çalışması valinin sorumluluğuna verilmiştir.

Vali, İçişleri Bakanı'nın önerisi, Bakanlar Kurulu'nun kararı ve Cumhurbaşkanı'nın onaması ile atanmakta iken 2018 yılında yapılan düzenleme ile Cumhurbaşkanı tarafından atanması hükme bağlanmış-

Genel yönetim hizmetlerini yürütmek üzere, bakanlıkların ilçe düzeyindeki kuruluşları adli ve askeri olanlar dışında kaymakama bağlı olarak çalışmaktadır.

tır (Kararname, 2018). Valilik, 1965 yılında çıkarılan 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre "istisnai memurluk" olarak düzenlendiğinden vali olmak için yasal olarak, bir meslek mensupluğu veya bir uzmanlık aranmamaktadır.

Vali, il sınırları içinde, yasaları ve hükümet emirlerini uygular; genel emirler çıkarır; ilde kamu düzenini ve güvenliğini sağlar; bu amaçla bütün kolluk güçlerinden ve gerektiğinde askeri birliklerden yararlanır. Öte yandan, konsolosluklarla ilişkide bulunma görev ve sorumluluğunu da, üstlenmiş durumdadır.

İl genel yönetimin başı olan vali, il genel yönetimi içinde yer alan kuruluşlar arasında işbirliğini ve eşgüdümü sağlar. Bu doğrultuda gereken önlemleri alır ve bu amaçla toplantılar düzenler. 5442 sayılı Kanuna göre valiler, adli ve askerî teşkilat dışında kalan bütün devlet daire ve müesseselerini ve işletmelerini,

Vali, il sınırları içinde, yasaları ve hükümet emirlerini uygular; genel emirler çıkarır; ilde kamu düzenini ve güvenliğini sağlar.

özel işyerlerini özel idare, belediye, köy idareleri ile bunlara bağlı tekmil müesseseleri, teftiş eder. Bu düzenleme hiyerarşik bir denetimden daha çok bir tür genel gözetim olarak görülmelidir (Gözübüyük, 2009: 17). Dolayısıyla vali, her yönden ilin genel idare ve genel gidişatını düzenlemek ve denetlemekten sorumludur. Mevcut sistem, valilik kurumunun merkeze kuvvetle bağlı bir görev olması üzerine kurgulanmıştır. Vali, il coğrafyasını kontrol altına alarak, milli bütünlüğün gerçekleşmesi ve korunması yönünde bir işlev üstlenmektedir.

İLÇE VE KAYMAKAM

İlçe genel yönetiminin başı kaymakamdır. Merkezi yönetim tarafından "ortak kararname" ile atanan kaymakam, ilçede "hükümetin temsilcisi" konumunda idi. 2018 yılında Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne geçiş ile birlikte ilçede "Cumhurbaşkanı'nın temsilcisi ve idari yürütme vasıtası" olduğu ve Cumhurbaşkanı tarafından atanacağı belirlenmiştir (Kararname, 2018; Yönetmelik, 2018). Kaymakam, ilçenin her yönden genel idare ve genel gidişini düzenlemek ve denetlemekten sorumludur. Kaymakam görevlerini, valinin denetimi ve gözetimi altında yerine getirir. Kaymakamlık, bir meslek memurluğudur. Kaymakam olabilmek için gereken koşullar, yasa ile düzenlenmiştir.

Genel yönetim hizmetlerini yürütmek üzere, bakanlıkların ilçe düzeyindeki kuruluşları -adli ve askeri olanlar dışında- kaymakama bağlı olarak çalışmaktadır. Kaymakam, bu kuruluşları denetlemekte ve ilçe içinde işbirliği içinde çalışmalarını sağlamaktadır. Kaymakam, ilçe içinde yasaların uygulanmasından, ilçede dirlik ve düzenin sağlanmasından sorumludur. İlçedeki bütün kolluk kuvvetleri kaymakamın emri altındadır.

Kaymakamın olağanüstü durumlarda askeri kuruluşlardan yardım isteme yetkisi yoktur. Ancak kaymakam durumu, hem valiye hem de askeri kuruluşlara bildirmektedir. Kaymakamın askeri kuruluşlar ve yargı yerleri ile olan ilişkileri, sınırlı biçimde kanun ile düzenlenmiştir.

Kaymakamlara da valiler gibi, adli ve askeri yerler hariç olmak üzere, bütün devlet daire, müessese ve işletmelerini, özel işyerlerini, özel idare, belediye ve köy idareleriyle bunlara bağlı tekmil müesseseleri teftiş etme yetkisi verilmiştir.

KAYNAKÇA

- Apan, A. (2015) *Türkiye'de Mülki İdare: Tarihsel Gelişim ve İşlevsel Dönüşüm*, Ankara: TİAV.
- Çapar, S. (2015) *Türkiye ve Fransa'da Neo-liberal Dönemde Mülki İdare*, Ankara: TİAV.
- Çapar, S. ve M. Yayla (2019) *Türkiye ve Komşu Ülkelerde Yönetim*, Ankara: TİAV Yayınları.
- Duran, L. (1973) "Türk Kaymakamı". *Amme İdaresi Dergisi*, 6/2, ss.3-14.
- Eryılmaz, B. (2019) *Kamu Yönetimi*, 12. Basım, Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Gözübüyük, Ş. (2009) *Yönetim Hukuku*, Ankara: Turhan Kitabevi.
- Kararname (2018) 1 Numaralı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/07/20180710-1.pdf> (13.10.2018)
- TODAİE (2014) *Kamu Yönetimi Sözlüğü*, 3. Basım, Ankara: TODAİE.
- Yönetmelik (2011) Valilik ve Kaymakamlık Birimleri Teşkilat, Görev ve Çalışma Yönetmeliği, <https://www.mevzuat.gov.tr/Metin.aspx?MevzuatKod=7.5.15030&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=valilik> (13.10.2018).